

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЛІЧИЛЬНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН

Постановка проблеми. Протягом останніх років потенціал кваліфікованих робітників в Україні значно знизився у порівнянні з розвинутими країнами. Це зумовлено падінням престижу робітничих професій, неефективним інформуванням населення, недостатньою участю суб'єктів господарювання у розв'язанні проблем професійної освіти і навчання. Як наслідок, суб'єктів господарювання не задовольняє якість підготовки робітничих кадрів, що пов'язано з застарілою матеріально-технічною базою, недосконалістю кваліфікаційних характеристик на професії та види робіт, державного стандарту професійно-технічної освіти (ДСПТО), недостатнім рівнем підготовки педагогічних працівників.

Мова йде про первинну професійну освіту молоді та про навчання всіх працюючих кваліфікованих робітників, підвищення їхніх базових знань, перекваліфікацію.

В чисельних публікаціях і виступах учених, чиновників, керівників підприємств, представників об'єднань роботодавців, практичних працівників професійно-технічної освіти (ПТО) наголошується на необхідності модернізації первинної професійної освіти, адаптації її до нових економічних і соціально-політичних умов.

Ключовим фактором у модернізації ПТО є визначення професійної моделі випускника професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ). Повинна бути сформована чітка позиція: якого кваліфікованого робітника необхідно готувати в ПТО аби він відповідав вимогам суспільства та економіки.

Більше того, широкомасштабні зміни у суспільному і економічному устрої держави викликають потребу в такій докорінній перебудові профтехосвіти, що по праву дозволяє говорити про зміну парадигми ПТО.

Підготовка майбутнього фахівця до виконання ним посадових обов'язків – складна, багатогранна проблема, успішне розв'язання якої залежить від зусиль скоординованої професійної підготовки. Сучасні робітники, техніки, інженери повинні мати широкий технічний світогляд, бути здатними до оперативного реагування на будь-які зміни в технологічному процесі, спроможними передбачити наслідки цих змін, планувати свої дії, самостійно визначати найбільш раціональні прийоми праці.

Аналіз останніх досліджень. Проблема формування професійної компетентності вивчається у різних аспектах. Л. Вербицький, М. Кабардов досліджували професійну компетентність як суму знань, умінь і навичок без урахування мотиваційної сфери особисті. Теорія компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання викладена у працях В. Байденка, Н. Бібік, В. Безпалька, Е. Зеєра, І. Зимньої, І. Зязюна, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, О. Овчарук, Л. Петровської, Л. Пуховської, М. Розова, О. Савченко, Г. Терещука, А. Хуторського, В. Шапкіна, зокрема проблеми розвитку професійних компетенцій кваліфікованих робітників досліджували у своїх працях М. Дьяченко, Г. Назаренкова, Л. Сергєєва та ін.

За безумовної важливості досліджень сучасних учених проблема поступового формування професійної компетентності в майбутніх кваліфікованих робітників є недостатньо дослідженою і потребує використання нових підходів до її розв'язання, систематизації та теоретичного узагальнення. Особливої уваги в цьому напрямі потребує формування базових професійних компетенцій у процесі вивчення предметів професійно-теоретичного циклу. Викладачі цих предметів, водночас із підвищенням рівня професійної підготовки учнів ПТНЗ,

мають сформувати базовий рівень професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин.

Виклад основного матеріалу. Деякі дослідники визначають професійну компетентність як психічний стан особистості, що дозволяє їй діяти самостійно і відповідально, виявляти здатність і вміння виконувати певні функції діяльності для досягнення відповідних результатів. Поняття «компетентність» пов'язують із дозріванням особистості та набуттям рівня готовності [2, с. 56], який дає їй змогу продуктивно діяти щодо виконання різноманітних фахових завдань і отримувати практичний результат.

Сам же термін «компетентність» має різні трактування. Компетентність – це слово латинського походження (*competens* – відповідний) означає:

1. Обсяг повноважень управлінського органу, посадової особи; коло питань, із якого вони мають право приймати рішення. Зона повноважень тих чи інших органів або осіб встановлюється законами, іншими підзаконними нормативними актами, положеннями, інструкціями, статутами.

2. Знання, досвід у тій чи іншій галузі, поняття «компетентний» визначається як досвідчений, обізнаний у проблемі, професії, певному питанні; наділений правом, повноважний, повноправний здійснювати певні операції, приймати рішення.

У словнику іншомовних слів поняття «компетентний» тлумачиться як «правочинний, знаючий, інформований, авторитетний у чомусь» [4, с. 541]. Поняття «компетентність» визначає авторитетність, обізнаність особистості. Друге значення поняття розкривається як володіння компетенцією, що означає коло повноважень органу чи посадової особи; проблема, про яку в кого-небудь багато інформації, що дає йому змогу фахово її розв'язати; «особливий тип організації знань і досвіду, що забезпечує здатність до прийняття ефективних рішень» [1, с. 153]. У наведених вище визначеннях поняття «компетентність» має декілька його змістових трактувань через різні поняття, як якість професійної діяльності, авторитетність, обсяг функціональних повноважень, знання, досвід у тій чи іншій діяльності або розкриття через інше поняття як «компетенція».

Зміст поняття «компетенція» (від лат. *compeientia* – належність за правом) трактується як сукупність повноважень (прав і обов'язків), якими у певній галузі діяльності наділені установи, підприємства, організації або службові особи.

Компетенція визначається актами, що видають (у межах наданих їм прав) ті чи інші органи державної влади, державного управління, громадських організацій щодо тієї ролі, яку відіграють ці установи, підприємства, організації та службові особи, а також стосовно завдань, що перед ними постають. Наприклад, компетенції місцевих органів влади визначають Конституція України, закони і укази; компетенцію підприємств, організацій, об'єднань тощо – закони, укази, акти, видані й ухвалені органами державного управління.

Так, наприклад, згідно з концепцією модульно-компетентнісного підходу до розробки Державного стандарту професійно-технічної освіти, компетенції – це інтегративна єдність (цілісність) знань, умінь, навичок, що забезпечують якісне виконання працівником трудових функцій відповідно до стандартів. У межах цього підходу головним чином виділяють два типи компетенцій:

- **професійні**, що відносяться до технології трудової діяльності;
- **загальні** (ключові/базові), що необхідні для адаптації наявних знань до нових вимог і ситуацій у трудовій діяльності та для отримання нових знань [5, с. 6].

На думку багатьох учених, здається вирішеним питання про те, що «компетенція» належить до сфери умінь, а не лише знань. Компетенція – це загальна здібність особистості, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах і набувається завдяки навчанню. Компетенція не зводиться ні до знань, ні до вмінь. Бути компетентним – це означає бути вченим або освіченим.

Окрім того, слід розрізняти поняття «компетенція» і «вміння». Уміння – це дії особистості (*doing*) у специфічній ситуації, це прояв компетенції або здібності (*a capability*), або можливості здійснювати дії у специфічній ситуації [3, с. 145]. Слід зазначити, що лише вміння піддаються спостереженню, а компетенції – це характеристики, які можливо отримати зі спостережень за діями та вміннями суб'єктів. Таким чином, уміння – це компетенція в дії. Компетенція – це те, що породжує вміння, дії.

Компетенцію слід розглядати як можливість встановлення зв'язку між знаннями і ситуацією або в більш широкому значенні як здатність знайти, виявити процедуру (знання і дію), яка підходить до розв'язання проблеми, ситуації, однак у будь-якому випадку не слід спрощувати поняття компетенції.

У різноманітних наукових дослідженнях розглядаються різні підходи до класифікації компетентностей майбутнього кваліфікованого робітника. Варто зазначити, що не існує єдиного узгодженого визначення та переліку базових професійних компетентностей. Оскільки компетентності – це, насамперед, замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні. Досягти такого узгодження вдається не завжди. Наприклад, у ході реалізації міжнародного проекту «Визначення та добір ключових компетентностей», який здійснюється Організацією економічного співробітництва й розвитку та національних інститутів освітньої статистики Швейцарії та США, чіткого визначення ключових компетентностей вироблено не було.

Під час симпозіуму Ради Європи на тему «Ключові компетентності для Європи» було визначено такий орієнтовний перелік ключових компетентностей.

Вивчати: уміти отримувати користь із досвіду; організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх; організовувати свої власні прийоми навчання; уміти вирішувати проблеми; самостійно займатися своїм навчанням.

Шукати: запитувати різні бази даних; опитувати оточення; консультуватись в експерта; отримувати інформацію; уміти працювати з документами та класифікувати їх.

Думати: налагоджувати взаємозв'язок минулих і дійсних подій; критично ставитися до того чи іншого аспекту розвитку нашого суспільства; уміти протистояти невпевненості та труднощам; займати позицію в дискусіях і висловлювати свої власні думки; бачити важливість політичного й економічного оточення, в якому проходять навчання та робота; оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також із навколишнім середовищем; уміти оцінювати твори мистецтва й літератури.

Співпрацювати: уміти співпрацювати та працювати у групі; приймати рішення – улагоджувати розбіжності та конфлікти; уміти домовлятися; уміти розробляти та виконувати контракти.

Братися за справу: включатись у проект; нести відповідальність; входити до групи або колективу та робити свій внесок; доводити солідарність; уміти організовувати свою роботу; уміти користуватись обчислювальними та моделюючими приладами.

Адаптуватися: уміти використовувати нові технології інформації та комунікації; доводити гнучкість перед викликами швидких змін; показувати стійкість перед труднощами; уміти знаходити нові рішення

Висновки. Отже, для конкретизації положень дослідження ще раз виділимо основні поняття:

Ключові (базові) компетенції – міжгалузеві знання, уміння, загальні здібності фахівця до адаптації та продуктивної діяльності в різних професійних співтовариствах [6].

Професійна компетенція – система спеціальних знань, умінь і навичок, досвід виконання професійних дій, а також особистих якостей, що визначають способи виконання професійних функцій [6].

Комунікативна компетенція – володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами, у тому числі комп'ютерного програмування [6].

Професійно-комунікативна компетенція – система забезпечення професійних функцій кваліфікованого робітника, вираженого в готовності та здібності до комунікативної організації діяльності в різних професійних галузях і з представниками різних культур [6].

Література:

1. Краткий словарь иностранных слов ; Сост. С. М. Локина. – 5-е изд., – М.: Русский язык, 1977. – 351 с.
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996. – 308 с..
3. Професійна освіта: Словник: навч. посіб. – [уклад. С. У. Гончаренко та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
4. Словник іншомовних слів ; за ред. Л. Пустовіт. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
5. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 7241.1 D30017-2006 – К.: 2006. – 84 с.
6. Модульно-компетентнісний підхід до розробки державних стандартів. Режим доступу www.mon.gov.ua/education/prof-tech/pr4.ppt.

В статті розглядаються деякі аспекти формування базових професійних компетенцій у майбутніх кваліфікованих робітників з ремонту та обслуговування лічильно-обчислювальних машин, визначено орієнтовний перелік базових професійних компетенцій.

Ключові слова: кваліфікований робітник, компетенції, компетентність, базові професійні компетенції.

В статье рассматриваются некоторые аспекты формирования базовых профессиональных компетенций у будущих квалифицированных рабочих по ремонту и обслуживанию счетно-вычислительных машин, определен ориентировочный перечень базовых профессиональных компетенций.

This article discusses some aspects of the formation of basic professional skills of future skilled workers in repair and maintenance of computing and computing machinery, defined an indicative list of core professional competencies.

УДК 378 : 001.895
ББК 74.58+32.973.202

Л.С. Шевченко
м. Вінниця, Україна

РОЗРОБКА ВІРТУАЛЬНИХ МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ І ПІДГОТОВА ВИКЛАДАЧІВ ДО ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Постановка проблеми. Нині, коли інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) прийшли в освіту, на них покладаються великі надії, але потрібно бути особливо далекоглядними в їх застосуванні, слід пам'ятати твердження К. Шеннона [7, с. 122], що одним ключем не можна відкрити всі двері. Педагогічні вищі навчальні заклади (ВНЗ) закладають основи для майбутнього; вони готують студентів, які завтра стануть педагогами і громадянами.

Використання ІКТ в освіті здатне радикально змінити існуючу систему навчання. Організація навчально-виховного процесу може стати більш новаційною в тому сенсі, що будуть широко застосовуватися аналітичні, практичні та експериментальні принципи навчання, які дадуть можливість скеровувати процес навчання кожного студента.

Аналіз попередніх досліджень. У працях В. Бикова, С. Гончаренка, Ю. Дорошенка, Р. Гуревича, І. Захарової, М. Кадемії, С. Сисоевої, Є. Полат та інших розглядаються проблеми організації та здійснення навчального процесу з використанням ІКТ.